

Віталій БОНДАРЧУК[©]

кандидат юридичних наук

(Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, м. Київ, Україна)

МІЖНАРОДНЕ ПОЛІЦЕЙСЬКЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТЬБІ З ФІНАНСОВИМИ ПРАВОПОРУШЕННЯМИ

Здійснено аналіз низки наукових праць та чинного законодавства з метою визначення поняття та сутності міжнародного поліцейського співробітництва у боротьбі з фінансовими правопорушеннями. Міжнародне співробітництво є основою ефективної боротьби з фінансовими правопорушеннями, оскільки міжнародна співпраця саме у цій сфері охоплює співпрацю в оперативній діяльності органів фінансової розвідки й правоохоронних органів та співпрацю у покаранні за відмивання грошей. Також виокремлено низку міжнародних організацій, що сприяють проведенню комплексних фінансових розслідувань, зокрема Інтерпол, Європол, Євроюст, Ініціатива StAR Світового банку, Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів, Міжнародний центр боротьби з корупцією.

Ключові слова: міжнародне співробітництво, фінансові розслідування, фінансові правопорушення, економічна безпека, міжнародні організації.

Постановка проблеми. Зважаючи на економічну нестабільність України, спостерігаються значні ризики відмивання коштів, одержаних злочинним шляхом, серед яких є корупція та нелегальна економічна діяльність. На тлі загроз економічній безпеці держави виникає необхідність ефективно протистояти зазначеним викликам [10, с. 72]. Правоохоронні органи України займаються протидією та розслідуванням кримінальних правопорушень у сфері економічної безпеки держави, проте фінансові розслідування часто виходять за межі національних кордонів, тому важливо забезпечити своєчасне використання компетентними органами можливостей формального та неофіційного міжнародного співробітництва під час слідчих (розшукових) дій.

В умовах інтеграційних процесів міжнародне поліцейське співробітництво розвивається дуже бурхливо та набуває особливого значення. В останні роки напрям розвитку міжнародного співробітництва спрямований на розширення використання можливостей спеціалізованих міжнародних організацій, які формуються на європейському рівні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Питання міжнародного поліцейського співробітництва розглянуто в роботах вітчизняних та європейських учених, зокрема В. Авер'янова, І. Бородіна, О. Бандурки, Н. Бортник, О. Гладенка, Д. Калаєнова, О. Калмикової, О. Карпова, М. Коваліва, М. Корнієнка, О. Остапенка, В. Ортинського, В. Шамрая, Б. Хекера, С. Глесс, Х. Затцгера, С. Пірса, У. Зібера, Ш. Зіннеріт, К. Тідемана, Н. Уолкера, М. Вазмайера, І. Вернера та інших вчених. А от питання міжнародного поліцейського співробітництва саме у сфері фінансових правопорушень на сьогодні потребує детального вивчення.

Метою статті є дослідження аспектів провадження міжнародного поліцейського співробітництва у боротьбі з фінансовими правопорушеннями.

Виклад основного матеріалу. Характеризуючи міжнародне співробітництво, А. Проскурін запропонував визначати його як «спрямованість і рівень розвитку системи міжнародних відносин, що характеризуються регулярним цілеспрямованим і координованим самими учасниками розвитком міжнародних зв'язків у різних сферах і галузях міжнародного життя» [5, с. 7].

На думку О. Бастрікіна, міжнародне співробітництво означає цілеспрямовану і постійну, спільну і погоджену, широко за масштабами і різноманітну за формами і

напрямами діяльності компетентних правоохоронних органів, що торкається загальних інтересів держав, які співпрацюють [1, с. 100].

М. Глумін зазначає, що міжнародне співробітництво з кримінальних процесуальних питань являє собою взаємообумовлену діяльність компетентних органів і посадових осіб виконавчої та судової влади взаємодіючих держав, так само як і міжнародних організацій, що здійснюється відповідно до міжнародних та національних правових норм, що регулюють кримінальне судочинство [2, с. 274].

У науці міжнародного права під міжнародним співробітництвом у боротьбі зі злочинністю розуміється «співпраця різних держав у боротьбі зі злочинними діяннями, суспільна небезпека яких вимагає об'єднання зусиль кількох держав» [8, с. 173].

На законодавчому рівні поняття «міжнародне співробітництво» визначене у ч. 1 ст. 542 Кримінального процесуального кодексу України: «Міжнародне співробітництво під час кримінального провадження полягає у вжитті необхідних заходів з метою надання міжнародної правової допомоги шляхом вручення документів, виконання окремих процесуальних дій, видачі осіб, які вчинили кримінальне правопорушення, тимчасової передачі осіб, перейняття кримінального переслідування, передачі засуджених осіб та виконання вироків» [4].

Загалом під міжнародним поліцейським співробітництвом треба розуміти «регулярну цілеспрямовану й координовану спільну діяльність учасників міжнародних публічних відносин, що здійснюється на основі загально визнаних принципів і норм міжнародного права та спрямована на узгодження їх інтересів для досягнення спільних цілей» [5, с. 9].

На сучасному етапі розвитку нашої держави дуже важливо побудувати ефективну систему запобігання та боротьби з фінансовими правопорушеннями, враховуючи при цьому закордонний досвід боротьби з цим явищем.

Л. Царьова зазначає, що фінансове правопорушення є самостійним видом правопорушень і визначає його як протиправне винне діяння (дія або бездіяльність), що зазіхає на встановлений державою порядок здійснення фінансової діяльності та викликає застосування відповідних санкцій, у тому числі фінансових [9, с. 48].

Д. Кобелька під правопорушенням у фінансовій сфері розуміє суспільно шкідливе або небезпечне винне, протиправне діяння (дія або бездіяльність) деліктоздатного суб'єкта, що спрямоване на порушення норм фінансового законодавства, за допомогою якого здійснюється правове регулювання мобілізації (створення, формування), розподілу (перерозподілу), використання централізованих і децентралізованих фондів коштів [3, с. 197].

Фінансове розслідування є головним інструментом досудового розслідування у кримінальних провадженнях щодо фінансових правопорушень.

М. Піменов зазначає: «Фінансові розслідування як процесуальну діяльність треба визначати як збір, закріплення, всебічний розгляд, вивчення істотних обставин учиненого правопорушення, пов'язаного з посяганням на відносини у сфері формування, розподілу, перерозподілу та використання фондів грошових засобів (фінансових ресурсів) суб'єктів економічних відносин» [6, с. 25].

Загалом поняття «фінансові розслідування» визначають як сукупність заходів, спрямованих на збирання, розгляд та вивчення фінансової звітності суб'єкта господарювання, а також аналіз здійснених ним фінансових операцій.

Серед основних завдань фінансового розслідування варто виділити такі:

- виявлення злочинних доходів, розшук активів і застосування процедури конфіскації активів з використанням заходів забезпечення;
- ініціювання досудових розслідувань у кримінальних провадженнях щодо відмивання коштів.

Метою застосування фінансових розслідувань є протидія легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму, а також незаконному виведенню грошових коштів за межі країни, що негативно позначається на економіці та порушує економічну безпеку держави.

Як відомо, національна система боротьби з фінансовими правопорушеннями буде ефективною лише за наявності належного міжнародного співробітництва, оскільки міжнародна співпраця саме у цій сфері повинна охоплювати як співпрацю в оперативній діяльності органів фінансової розвідки й правоохоронних органів, так і співпрацю у покаранні відмивання грошей, тобто взаємну правову допомогу та екстрадицію.

У світі є низка міжнародних організацій, що сприяють проведенню комплексних

фінансових розслідувань, зокрема Інтерпол, Європол, Євроюст, Ініціатива StAR Світового банку, Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів (CARIN), Міжнародний центр боротьби з корупцією (IACCC).

Інтерпол – організація, що займається пошуком певного об'єкта, людини, сприяє пошукам поліції. Відповідно до Положення про Національне центральне бюро Інтерполу, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220, взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби із злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу.

Головною функцією Інтерполу є створення та підтримка різноманітних баз даних, якими можуть користуватись правоохоронні органи країн-членів організації [7].

Європол, Європейське поліцейське управління – інформаційно-координаційне агентство, покликане забезпечити співробітництво поліцій держав-членів Європейського Союзу у боротьбі зі злочинністю, зокрема з організованою злочинністю, тероризмом, корупцією, шахрайством, наркобізнесом, незаконним обігом зброї, відмиванням грошей, кримінальним правопорушенням проти дітей, нелегальною міграцією тощо.

До пріоритетних сфер дослідження Європолу належать кримінальні правопорушення проти особи, економічної та кібербезпеки. Європол допомагає державам-членам в обміні інформацією, здійснює оперативний аналіз заходів, до яких вдаються держави-члени, готує стратегічні звіти (зокрема, формулює загрози) та дослідження злочинності, виконує експертизу і надає технічну підтримку в межах розслідувань і операцій всередині Європейського Союзу, а також сприяє гармонізації процедур розслідування у державах-членах [7].

Євроюст – європейське агентство, що співпрацює із судовими та поліцейськими органами країн-членів Європейського Союзу. Євроюст стимулює і координує розслідування і судові переслідування між компетентними органами в державах-членах і покращує співпрацю між компетентними органами держав-членів, зокрема шляхом сприяння виконанню міжнародної взаємної правової допомоги та здійснення прохань про екстрадицію.

Компетенція Євроюсту охоплює такі види правопорушень: тероризм, незаконний обіг наркотиків, торгівля приватними даними, підробка, відмивання грошей, кримінальні правопорушення проти власності або суспільних благ, включно із шахрайством та корупцією, кримінальні правопорушення, що впливають на фінансові інтереси Європейського Союзу, кримінальні правопорушення в екологічній сфері та участь у злочинній організації [7].

StAR – це партнерська ініціатива Групи Світового банку та Управління Організації Об'єднаних Націй з наркотиків і злочинності, яка підтримує міжнародні зусилля, спрямовані на припинення практики приховування активів, отриманих від корупційних правопорушень.

Ініціатива StAR: надає допомогу країнам у розробці нормативно-правової бази, формуванні інституційних знань і навичок, необхідних для повернення активів та працює зі своїми партнерами по всьому світу у напрямі розробки ефективних інструментів, пов'язаних із запобіганням розкраданню активів [7].

Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів (CARIN) – це неформальна мережа представників правоохоронних органів і судових практиків, фахівців у сфері виявлення та розшуку активів, заморожування, арешту та їх конфіскації. Метою створення CARIN є підвищення ефективності зусиль держав-членів у їхній діяльності, спрямованій на позбавлення злочинців незаконних доходів.

До головних завдань, які здійснює CARIN, відносять:

- створення мережі контактних пунктів;
- сприяння обміну інформацією та передовим досвідом;
- надання порад органам, таким як Європейська Комісія та Рада Європейського Союзу, щодо усіх аспектів боротьби з доходами, отриманими злочинним шляхом;
- сприяння організації навчань з питань боротьби з доходами, отриманими злочинним шляхом;
- заохочення членів мережі до створення національних установ з повернення активів [7].

Міжнародний центр боротьби з корупцією (IACCC) об'єднує спеціалістів з

правоохоронних органів з різних установ по всьому світу для вирішення звинувачень у великій корупції. У цьому разі поняття «великої корупції» містить: хабарництво державних службовців, розтрата, зловживання владою, відмивання доходів, одержаних злочинним шляхом [7].

Висновки. Отже, боротьба з фінансовими правопорушеннями – це сукупність дій правоохоронних органів нашої держави з правоохоронними органами закордонних держав та/чи міжнародних організацій, діяльність яких спрямована на попередження та розкриття кримінальних правопорушень у сфері фінансової безпеки держави. До міжнародних організацій, які сприяють протидії та розслідуванню фінансових правопорушень, відносять Інтерпол, Європол, Євроюст, Ініціатива StAR Світового банку, Камденська міжвідомча мережа з питань повернення активів (CARIN), Міжнародний центр боротьби з корупцією (IACCC).

Список використаних джерел

1. Бастрыкин А. И. Процессуальные проблемы участия СССР в международной борьбе с преступностью. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1985. 100 с.
2. Глушин М. П. Международно-правовая помощь по уголовным делам как институт уголовно-процессуального права России : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Нижегородская академия Министерства внутренних дел Российской Федерации. Нижний Новгород, 2005. 274 с.
3. Кобелька Д. М. До проблеми визначення правопорушень у фінансовій сфері. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2014. № 11. Т. 1, С. 195–197.
4. Кримінальний процесуальний кодекс України. Редакція від 08.08.2021 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2256>.
5. Перепьолкін С. М., Паршутін Є. Г. Міжнародне співробітництво у сфері правоохоронної діяльності : навч. посібник. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2018. 112 с.
6. Пименов Н. А. Финансовые расследования: основные подходы. *Вестник Финансовой академии*. 2003. № 1(25). С. 24-30.
7. Посібник щодо деяких аспектів здійснення фінансових розслідувань (дослідження фінансових відносин). URL : [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf).
8. Бацанов С. Б., Ефимов Г. К., Кузнецов В. И. Словарь международного права. 2-е изд., перераб. и доп. Москва : Международные отношения, 1986. 432 с.
9. Царьова Л. К. Підстава відповідальності у фінансово-правових відносинах. *Актуальні проблеми держави та права : зб. наук. пр.* Одеса, 2001. Вип. 12. С. 48–52.
10. Rybalchenko L., Ryzhkov E., Ohrimenco S. Economic crime and its impact on the security of the state. *Philosophy, Economics and Law Review*. 2021. Vol. 1, no. 2, pp. 67-80.

Надійшла до редакції 13.12.2021

References

1. Bastrykin, A. I. (1985) *Protsessual'nyye problemy uchastiya SSSR v mezhdunarodnoy bor'be s prestupnost'yu* [Procedural problems of the participation of the USSR in the international fight against crime]. Leningrad : Izd-vo LGU, 100 p. [in Russ.].
2. Glumin, M. P. (2005) *Mezhdunarodno-pravovaya pomoshch' po ugovolnym delam kak institut ugovolno-protsessual'nogo prava Rossii* [International legal assistance in criminal cases as an institution of criminal procedure law in Russia] : dis. ... kand. yurid. nauk : 12.00.09 / Nizhegorodskaya akademiya Ministerstva vnutrennikh del Rossiyskoy Federatsii. Nizhniy Novgorod, 274 p. [in Russ.].
3. Kobel'ka, D. M. (2014) *Do problemy vyznachennya pravoporushen' u finansoviy sferi* [On the problem of determining offenses in the financial area]. *Naukovyy visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu*. № 11. Vol. 1, pp. 195–197. [in Ukr.].
4. *Kryminal'nyy protsesual'nyy kodeks Ukrainy* [Criminal Procedure Code of Ukraine]. Redaktsiya vid 08.08.2021 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17/conv#n2256>. [in Ukr.].
5. Perep'olkin, S. M., Parshutin, Ye. H. (2018) *Mizhnarodne spivrobitnytstvo u sferi pravookhoronnoyi diyal'nosti* [International cooperation in law enforcement] : navch. posibnyk. Dnipro : Dniprop. derzh. un-t vnutr. sprav, 112 p. [in Ukr.].
6. Pimenov, N. A. (2003) *Finansovyye rassledovaniya: osnovnyye podkhody* [Financial investigations: basic approaches]. *Vestnik Finansovoy akademii*. № 1(25), pp. 24-30. [in Russ.].
7. *Posibnyk shchodo deyakykh aspektiv zdiysnennya finansovykh rozsliduvan' (doslidzhennya finansovykh vidnosyn)* [A guide to some aspects of financial investigations (financial relations research)]. URL : [https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20\(National%20Studies,%20Guidances%20etc\)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf](https://fiu.gov.ua/assets/userfiles/200/Typologies%20(National%20Studies,%20Guidances%20etc)/UKR_FINANCIAL%20INVESTIGATIONS%20MANUAL.pdf). [in Ukr.].
8. Batsanov, S. B., Yefimov, G. K., Kuznetsov, V. I. (1986) *Slovar' mezhdunarodnogo prava* [Dictionary of international law]. 2-ye izd., pererab. i dop. Moscow : Mezhdunarodnyye otnosheniya. 432 p. [in Russ.].
9. Tsaryova, L. K. (2001) *Pidstava vidpovidal'nosti u finansovo-pravovykh vidnosynakh* [The

basis of responsibility in financial and legal relations]. *Aktual'ni problemy derzhavy ta prava* : zb. nauk. pr. Odesa, issue 12, pp. 48–52. [in Ukr.].

10. Rybalchenko, L., Ryzhkov, E., Ohrimenco, S. (2021) Economic crime and its impact on the security of the state. *Philosophy, Economics and Law Review*. Vol. 1, no. 2, pp. 67-80.

ABSTRACT

Vitalii Bondarchuk. International police cooperation in the fight against financial crimes.

The article examines aspects of international police cooperation in the fight against financial crime. In particular, an analysis of a number of scientific papers and current legislation was conducted in order to define the concept of international police cooperation. It is proposed to understand this concept as regular purposeful and coordinated joint activities of participants in international public relations, carried out on the basis of generally accepted principles and norms of international law and aimed at reconciling their interests to achieve common goals. International cooperation is the basis for an effective fight against financial offenses, as international cooperation in this area should include both cooperation in the operational activities of financial intelligence and law enforcement agencies, and cooperation in punishing money laundering.

There are a number of international organizations that assist in conducting comprehensive financial investigations, including Interpol, an organization that searches for a specific object, a person, facilitates the search for the police; Europol is an information and coordination agency designed to ensure the cooperation of the police forces of the Member States of the European Union in the fight against crime; Eurojust is the European agency that promotes and coordinates investigations and prosecutions between the competent authorities in the Member States; The World Bank's StAR initiative is a partnership initiative that supports international efforts to end the practice of concealing assets derived from corruption offenses; The Camden Interdepartmental Asset Recovery Network is an informal network of law enforcement and judicial practitioners, specialists in asset detection and tracing, freezing, arresting and confiscating; The International Center for Combating Corruption brings together law enforcement professionals from around the world to investigate allegations of high-level corruption.

Keywords: *international cooperation, financial investigations, financial offenses, economic security, international organizations.*

УДК 53.082.4

DOI: 10.31733/2078-3566-2021-6-375-381

Анатолій ВАСИЛЕНКО[©]

старший науковий співробітник

Володимир ГРИГОРЕНКО[©]

провідний науковий співробітник

(Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз Служби безпеки України, м. Київ, Україна)

ВИЗНАЧЕННЯ КОДОВОЇ КОМБІНАЦІЇ ЦИЛІНДРИЧНИХ ШТИФТОВИХ ЗАМИКАЛЬНИХ ПРИСТРОЇВ

Досліджено можливості визначення кодової комбінації циліндричних штифтових замикальних пристроїв за даними значень кодових елементів та сталих величин їхніх циліндрів. Описано результати досліджень, проведених на циліндричних штифтових замикальних пристроях з вертикальною і горизонтальною шпаринами.

Ключові слова: *кодова комбінація, циліндричний штифтовий замикальний пристрій з вертикальною і горизонтальною шпаринами, метод математичного аналізу, дублікат ключа.*

Постановка проблеми. На сьогодні для вирішення завдань декодування та відмикання циліндричних штифтових запірних пристроїв (ЦШЗП), за відсутності ключа, використовуються відмички. Техніка відмикання відмичками широко описана в літературі та в мережі «Інтернет» [1]. У випадках, де неможливе застосування відмичок, використовуються спеціальні технічні засоби (СТЗ), за допомогою яких визначається

© **А. Василенко**, 2021

© **В. Григоренко**, 2021

icte@ssu.gov.ua